

**Барлық жерлерден ауыл шаруашылығы дақылдарын жинау туралы есеп» 29-аш (жылдық)
статистикалық нысанын толтыру жөніндегі нұсқаулық**

*Инструкция по заполнению статистической формы 29-сх (годовая)
"О сборе урожая сельскохозяйственных культур со всех земель."*

№ 29-аш нысаны бойынша есепті егіс алқабы, шабындығы мен жайылымы, көпжылдық еке ағаштары бар заңды тұлғалар және ірі шаруа (фермер) қожалықтары (қызметкерлерінің саны 50-ден асатын) есепті жылдың 20 қарашасындағы жағдай бойынша жылына бір рет жасайды.

1-бағанда жаздық дақылдардың солған егістерінің алаңы көрсетіледі, гектармен.

2-бағанда ауыл шаруашылығы дақылдары бойынша егіс алқабының көлемі туралы нақтыланған деректер көрсетіледі. Осы бағанда, № 4-аш нысаны бойынша есепті тапсырғаннан кейін, ағымдағы жылдың өніміне кеш егілетін дақылдардың шаруашылықтағы нақты егілген алқабын (мәселен, жазда отырғызылған картоп), күздік дақылдар егісінің толық солған нақты мөлшерін, сондай-ақ егісті шаруашылықта пайдалануын (дәнге, балауса азыққа, пішенге т.с.с.) ескере отырып, көрсетеді. Бұл орайда солған (есептен шығарылған) егіс алқабы әкіммен расталуы тиіс.

Дәнді дақылдар бойынша:

- күздік қатты, жаздық қатты, күздік күшті жұмсақ, күздік жұмсақ, жаздық жұмсақ, жаздық күшті жұмсақ бидай;
- күздік арпа, жаздық арпа;
- күздік қара бидай, жаздық қара бидай.

Егер балауса азыққа немесе сүрлемге пайдаланылған күздік дақылдар алқабына ағымдағы жылы көктемгі себу аяқталғанға дейін жаздық дақылдар егілсе, онда осы жаздық дақылдар егісі, тиісті жаздық дақылдар бойынша № 29-аш нысанында негізгі егіс ретінде есепте көрсетіліп, жалпы егіс көлеміне енгізіледі. Балауса азыққа немесе сүрлемге пайдаланылған күздік дақылдар егісі аралық егіс болып саналып, жалпы егіс алқабына енгізілмейді, сондай-ақ қайталама (аңыздық), қатараралық (тығыз отырғызылған) егістер де жалпы егіс алқабына енгізілмейді.

Жаз кезеңінде солған дәнді және дәндібұршақ дақылдар (олар жайылымға, пішенге, балауса азық пен сүрлемге пайдаланылған жағдайдың өзінде) дәнді дақылдар қатарынан шығарылмайды, демек, мал азықтық дақылдар тобына ауыстырылмайды да, бастапқы белгіленген қолданылуы бойынша көрсетіледі.

Егер жазғы кезеңде солған дақылдар орнына басқа дақылдар қайтадан себілсе, онда № 29-аш нысаны бойынша есепте қайтадан себілген дақылдың егіс алқабы және осы дақылдан жиналған өнім көрсетіледі.

Егер пішенге, балауса азыққа немесе сүрлемге арналған және № 4-аш нысаны бойынша біржылдық шөп егіс немесе сүрлем егісі ретінде ескерілген дәнді дақылдар егісі іс жүзінде дәнге жиналса, онда олар № 29-аш нысаны бойынша есепте біржылдық шөп немесе сүрлем егісі тобында емес, дәнді дақылдар тобында – тиісті дақылдар бойынша көрсетіледі.

Мысал. Шаруашылықта көктемде сүрлемге арнап 20 га асбұршақ себілген. Есепті мерзімде тек 5 га ғана сүрлемге жиналып, қалған 15 га дәнге жиналған. Мұндай жағдайда № 29-аш нысаны бойынша есепте сүрлемге жиналған асбұршақтың 5 га-ын „сүрлемдік дақылдар (жүгерісіз)“ жолы бойынша көрсеткішке, қалған 15 га бұршақты „дәнге жиналған бұршақ“ көрсеткішіне жатқызу қажет.

Сондай-ақ, егер жүгері балауса алу үшін егіліп, іс жүзінде толық піскен кезде дәнге жиналса, онда № 29-аш нысаны бойынша есепте „жүгерінің толық піскен кезде дәнге жиналғаны“ астық дақылдары тобына жатқызу қажет.

Егер көктемде дәнге арналған егістіктің (солғандарының ішінен) жекелеген үчаскелері іс жүзінде (ерекшелік ретінде) пішенге, балауса пішенге, сүрлемге орылып, сондай-ақ түйіршіктер мен брикеттер алуға т.с.с. қолданылса, онда № 29-аш нысанының есебінде біржылдық шөп немесе сүрлемдік егісі тобында көрсетіліп, міндетті түрде дәнді егістің азықты дақылға ауыстырылу себептері түсіндіріліп, оны құжаттамамен растайды. Алайда күріш, тары, қарақұмық секілді дақылдар егісінің ерекшеліктері бар, олар тек дәнге арналған, оларды пішен немесе сүрлем дақылдары ретінде пайдаланбайды.

Егістің және жиналатын алқаптың, алынған өнімнің көлемі бір ондық белгімен тұтас сандармен көрсетіледі.

Бақтың қатар аралығындағы егістердің нақты көлемі шаруашылықтың егіс алқабы көлемінің жынтығына енгізіледі.

Ауыл шаруашылығы дақылдарын жинау негізінен 1 қарашаға дейін аяқталып, осы кезде егістің нақты пайдалануы белгілі болғандықтан, оларды нақты пайдалануы бойынша әрбір дақылдың орылған және жиналған алқабының көлемі туралы деректердің дұрыстығын мұқият тексеру қажет.

Шаруашылықта №29-аш нысаны бойынша есепті жасаған кезде ауыл шаруашылық дақылдары тұтастай орылып бітпеген жағдайда, орылмай қалған ауыл шаруашылық дақылдарынан жиналатын болжалды түсімді, қалыптасқан орташа түсім негізінде анықтау қажет. Бұл орайда ағымдағы жылда өнім жинау жағдайы, өткен жылы 1 қарашадан кейін шаруашылықта нақты алынған өнім мөлшері ескерілуі тиіс.

3-бағандағы "Жиналатын жалпы алқапта" есепті жылы жинау жұмыстары жүргізілген нақты алқап көрсетіледі: дәнді дақылдар, техникалық дақылдардың және шөп тұқымдары бойынша – өнімі бастырылған алқап (комбайнмен жиналғанын қоса); қалған дақылдар бойынша – есепті мерзімде нақты жиналған алқап, соның ішінде өнімі жиналған, бірақ, толық ескерілмеген және кіріске алынбаған алқап. Жалпы жиналған алқап тұтас гектармен көрсетіледі.

Егер әрбір ауыл шаруашылығы дақылдары бойынша жиналған алқап егіс алқабынан кем болған жағдайда (егістіктің жазда солуы немесе ерекшелік ретінде дәнін алуға арналған егістікті мал азықтық дақылдар тобына ауыстыру нәтижесінде), шаруашылық міндетті түрде солған егістікті есептен шығаруды растауы және осындай ауыстыру себебінің дұрыстығын

Отчет по форме № 29-сх составляется всеми юридическими лицами и крупными крестьянскими (фермерскими) хозяйствами (с численностью работников свыше 50 человек), имеющими посевную площадь, сенокосы и пастбища, многолетние насаждения один раз в год по состоянию на 20 ноября отчетного года.

В графе 1 показываются площади погибших посевов яровых культур в гектарах.

В графе 2 показываются уточненные данные о размерах посевных площадей по сельскохозяйственным культурам. В этой графе отражаются данные о посевных площадях, с учетом фактических посевов поздних культур под урожай текущего года, произведенных в хозяйстве после сдачи отчета по форме N 4-сх (например, летних посадок картофеля); с учетом фактических размеров полностью погибших посевов озимых культур, а также с учетом хозяйственного использования посевов (на зерно, зеленый корм, сено и т. д.). При этом площади погибших (списанных) посевов должны быть подтверждены актами.

По зерновым культурам показывается:

- пшеница твердая озимая, твердая яровая, мягкая озимая сильная, мягкая озимая, мягкая яровая, мягкая яровая сильная;
- ячмень озимый и ячмень яровой;
- рожь озимая и рожь яровая.

Если на площади озимых культур, использованных на зеленый корм или силос, в текущем году до окончания весеннего сева были произведены посевы яровых культур, то посевы этих яровых культур показываются в отчете по форме № 29-сх по соответствующей яровой культуре как основные посевы и включаются в общую посевную площадь. Посевы озимых культур, использованные на зеленый корм или силос, являются промежуточными посевами и в общую посевную площадь не включаются, также не включаются в общую посевную площадь повторные (поживные), междурядные (уплотненные) посевы.

Погибшие в летний период зерновые и зернобобовые культуры (даже в том случае, если они были использованы на выпас, сено, зеленый корм и силос) из числа зерновых не исключаются и, следовательно, не переводятся в группу кормовых культур, а показываются по первоначальному назначению.

Если погибшие в летний период культуры были пересеваны другими культурами, то в отчете по форме № 29-сх должны быть показаны посевные площади тех культур, которыми были произведены пересев, и сбор урожая этих культур.

Если посевы зерновых культур, произведенные на сено, зеленый корм или силос и учтенные по форме № 4-сх в числе посевов однолетних трав или посевов на силос, фактически убирались на зерно, они должны быть в отчете по форме № 29-сх показаны не в группе однолетних трав или посевов на силос, а в группе зерновых культур – по соответствующей культуре.

Пример. В хозяйстве весной было посеяно 20 га гороха на силос. К отчетному сроку убрали на силос только 5 га, а остальные 15 га убрали на зерно. В этом случае в отчете по форме № 29-сх убранные 5 га гороха на силос следует относить к показателю "силосные культуры (без кукурузы)", а остальные 15 га гороха следует отнести к показателю "горох на зерно".

Также, если посевы кукурузы производились для получения зеленой массы, а фактически убирались на зерно в полной спелости, то они в отчете по форме № 29-сх должны быть показаны в группе зерновых культур "кукуруза на зерно в полной спелости".

Если отдельные участки посевов (из числа погибших) весной предназначались на зерно, а фактически (в виде исключения) были убраны и использованы на сено, зеленый корм, силос, а также для получения гранул и брикетов и т. д., в отчете по форме № 29-сх показываются в группе однолетних трав или посевов на силос, с обязательным объяснением причин перевода зерновых в кормовые культуры и его документальным подтверждением. Исключение составляют посевы некоторых культур, таких как рис, просо, гречиха, которые предназначаются только на зерно, перевод их в однолетние травы или силосные культуры не производится.

Размеры посевных и уборочных площадей, сбора урожая показываются в целых числах с одним десятичным знаком.

Посевы, произведенные в междурядьях садов, включаются в итог посевной площади хозяйства в размерах площади, фактически занятой такими посевами.

Так как 1 ноября уборка сельскохозяйственных культур в основном закончивается и фактическое использование посевов уже известно, необходимо тщательно проверить правильность данных о размере площади уборки и сбора урожая каждой культуры по их фактическому использованию.

В тех случаях, когда в хозяйстве к моменту составления отчета по форме № 29-сх не все сельскохозяйственные культуры еще убраны, предполагаемый сбор урожая сельскохозяйственных культур следует определять с оставшейся площадью, подлежащей уборке, исходя из средней сложившейся урожайности. При этом необходимо учитывать условия уборки урожая текущего года, установить количество продукции, фактически полученной в хозяйстве в прошлом году после 1 ноября.

В графе 3 "Общая площадь уборки" показывается фактически убранная площадь, на которой в отчетном году были произведены уборочные работы: по зерновым культурам, семенам технических культур и трав - площадь, с которой произведен обмолот (включая уборку комбайнами); по остальным культурам - вся фактически убранная к отчетному сроку площадь, включая и ту площадь, с которой собран урожай, но еще полностью не учтен и не оприходован. Общая площадь уборки показывается в целых гектарах.

Если площадь уборки по каждой сельскохозяйственной культуре окажется меньше посевной площади (за счет летней гибели посевов или вследствие перевода посевов, предназначенных для получения зерна в порядке исключения, в группу кормовых культур), хозяйства в обязательном порядке

түсіндіруі тиіс.

Ағымдағы жылы көктемгі себу аяқталғанға дейін жаздық дақылдар себілген, балауса азыққа немесе сүрлемге (аралық егіс) жиналған күздік дақылдар алқабы, тиісті дақылдар бойынша жалпы жиналған алқапқа енгізіледі.

Қайтадан егілген (аңыздық), қатараралық (тығыз отырғызылған) дақылдардың алқаптары тиісті дақылдардың негізгі егістігіне қосылады және жалпы жиналған алқапқа көрсетіледі.

"Барлық алқаптан жиналған нақты түсім" 4,5-бағандарында барлық дақылдар бойынша оны жинағаны үшін заттай төлем түрінде берілген өнім де көрсетіледі.

Дәнді және бұршақты (дөнге арналғаны) дақылдар бойынша комбайнмен оғанда, молотилкамен бастырғанда және қолмен жинағанда алынған дәннің барлық мөлшері, алғашқы кіріске алынған салмағында (4-баған) және ұқсатудан кейінгі салмағында (5- баған) көрсетіледі.

Бастапқы (бункерлік) кіріске алынған салмағы – бұл өнім жинағанда түскен, тазартпай алынған дәннің табиғи массасы, яғни шөп-шаламы және минералдық қоспалары (топырақ, сабақ бөлшектері, масақ езектері), сондай-ақ артық ылғалдылығы бар салмағы.

Тазартылғаннан кейінгі салмағы (есепке алынған салмағы) – дәнді тазартқаннан және кептіргеннен кейінгі салмағы. Дәнді дақылдар бойынша дәнді есепке алуды 14%-ға тең қалыпты ылғалдыққа ауыстыру арқылы жүзеге асырады, бұл ҚР Үкіметінің "Ауыл шаруашылығы өнімдерінің жекелеген түрлерін мемлекеттік сатып алудың кейбір мәселелері туралы" 2004 жылғы 27 наурыздағы №371 қаулысымен бекітілген (Астықты мемлекеттік сатып алуды ұйымдастыру мен жүргізу және сақтау мен тасымалдау ережелері, 2-бап, 7-тармақ).

Жиналған өнім центнермен көрсетіледі.

Шаруашылықта қайталама (аңыздық), аралық, қатараралық (тығыз отырғызылған) егістер болған жағдайда, осы егістен жиналғаны негізгі егістен нақты жиналған өнімге қосылып, тиісті дақылдар бойынша 4,5-бағандарда көрсетіледі. Сондай-ақ жерге түскен өнімдердің жиналғаны да ескеріледі.

Жүгері шаруашылыққа пайдалану түрі бойынша есептеледі:

а) толық піскен жүгері дәні – дәнді дақылдар есебінде;

б) жүгері сүттеніп-балауызданып піскенге дейін, сүттеніп-балауызданып және балауызданып піскенде сүрлемге, балауса азыққа (собығы мен сабағын) пайдаланғанда – мал азықтық дақылдар есебінде.

Жүгері өнімін дөнге жинау толық піскен сатысында есептеледі және №29-аш нысаны бойынша есепте жүгері собығының салмағы құрғақ дөнге қайта есептел көрсетіледі. Толық піскен жүгері собығын құрғақ дөнге қайта есептегенде, астық қабылдау пункттерінде собықтағы дәннің базистік ылғалдылығын ескере отырып, төулықті орташа үлгіні бастыру арқылы собықтан алынған нақты дөн шығымы бойынша анықтайды (жүгері собығындағы дәннің қалыпты ылғалдылығы 22% мөлшерінде қабылданады). Собықтағы дөн ылғалдылығы жоғары болған (қалыпты мөлшер – 22%-дан артық) жағдайда, әр пайыз үшін дөн салмағы бір пайызға кемітіледі. Осыған орай шаруашылық жүгері собығын дөнге арнап сатқанда, дәннің сатып алушы белгілеген есептік салмағы қабылданады.

Толық піскен жүгері собықтарының шаруашылықта қалғанын дөнге аударғанда, сатылған жүгері собықтарындағы дөн шығымының орташа пайызымен есептеледі. Осы орташа пайыз дәнді қабылдаған кездегі жөнелтпе құжаттың тізілімі бойынша белгіленеді.

Собық дәні шығымының орташа пайызы мынадай қатынаспен есептеледі:

$$\frac{\text{дәннің есепке алынған салмағы}}{\text{собықтың табиғи салмағы}} * 100\%, (1)$$

мұндағы дәннің есепке алынған салмағы, ылғалдылық пен ластану дәрежесінің заттай үстемесі шегерілген немесе қосылған дәннің нақты салмағына тең, собықтың табиғи салмағы собықтың ластануы мен ылғалдылығы ескерілген нақты салмағына тең.

Мысал. Шаруашылықта жөнелтпе құжаттың есебінен сатылған жүгері бойынша мынадай деректер алынап:

Собықтың нақты (табиғи) салмағы, кг – 10000.

Дәннің есепке алынған (нақты) салмағы, кг – 7296.

Шаруашылықта қалған 25% ылғалдықты собықтың нақты (табиғи) салмағы, кг – 1000.

Мұндай жағдайда, ылғалдылығы мен ластану дәрежесіне үстеме мен шегерімді ескергенде, собықтағы дөн шығымының пайызы 1-формулаға сәйкес мынаған тең болады:

$$7296:10000*100=73\%.$$

Осы пайыздың негізінде шаруашылықта қалдырылған жүгері дәнінің табиғи салмағы анықталады, собықтағы дәннің қалыптан тыс ылғалдылығының арқанын шегеруді тұқымды бақылау лабораториясында анализдеу арқылы белгілейді.

Сатылған собықтағы дөн шығымының нақты % (артық ылғалдылыққа шегерілгенісіз), жоғарыда атап көрсетілгендей, 73% болады. Тұқымды бақылау лабораториясының деректері бойынша шаруашылықта қалдырылған жүгері собығындағы дәннің ылғалдылығы 25%, яғни қалыптағыдан 3% жоғары болады. Собық мөлшерін құрғақ дөнге аударып есептеу былай жүргізіледі: әуелі дәннің табиғи шығымы анықталады, ол үшін 1000 кг-ды 73%-ға көбейтеді, яғни $1000*73:100 = 730$ кг (сабағын шегергенде), осыдан кейін осы мөлшерден собықтағы дәннің 3% артық ылғалдылығын алып тастайды: $730*3:100 = 22$ кг. Сонымен, шаруашылықта қалдырылған жүгері собығын құрғақ дөнге есептегендегі табиғи салмағы мынаған тең: 708 кг (730-22).

Нәтижесінде құрғақ дөнге есептегенде шаруашылықтың алатын жүгерісінің мөлшері – 8004 кг (7296+708).

Дөнге арналған, сабаны сырпартқыға пайдаланылатын қонақ жүгері егісі дәнді дақылдар егісіне енгізіледі.

должны представить подтверждение списания погибших посевов и объяснения причин правильности такого перевода.

Площади озимых культур, убранных на зеленый корм или силос (промежуточные посевы), на которых в текущем году до окончания весеннего сева были произведены посевы яровых культур, включаются в общую площадь уборки по соответствующей культуре.

Убранные площади повторных (пожнивных), междурядных (уплотненных) посевов суммируются с основными посевами соответствующей культуры и показываются в общей площади уборки.

В графах 4, 5 "Фактический сбор урожая со всей площади" по всем культурам также включается и урожай, выданный в виде натуроплаты за работы по его уборке.

По зерновым и бобовым (на зерно) культурам показывается все количество зерна, полученное от уборки комбайнами, от обмола молотилками и вручную в первоначально оприходованном весе (графа 4) и в весе после доработки (графа 5).

Первоначально оприходованный (бункерный) вес - это физическая масса зерна, полученная при уборке урожая без ее доработки, т.е. вес с сорными и минеральными примесями (земля, частицы стебля, стержни колосков), а также с избыточной влажностью.

Вес после доработки (зачетный вес) - это физическая масса зерна после очистки и сушки. По зерновым культурам учет зерна осуществляется в переводе на нормативную влажность, равной 13,5%, утвержденной постановлением Правительства РК от 27 марта 2004г. № 371 „О некоторых вопросах государственных закупок отдельных видов сельскохозяйственной продукции“ (Правила организации и проведения государственных закупок зерна и услуг по его хранению и перевозке, ст.2, пункт 7).

Сбор урожая показывается в центнерах.

При наличии в хозяйстве повторных (пожнивных), промежуточных, междурядных (уплотненных) посевов сбор с этих посевов прибавляется к фактическому сбору урожая с основных посевов и показывается по соответствующим культурам в графах 4, 5. Также учитывается сбор падалицы.

Кукуруза учитывается по видам хозяйственного назначения:

а) кукуруза на зерно в полной спелости – в числе зерновых культур;

б) кукуруза в до молочно-восковой, молочно-восковой и восковой спелости на силос, на зеленый корм (початки и стебли) - в числе кормовых культур.

Сбор урожая кукурузы на зерно учитывается в стадии полной спелости и в отчете по форме № 29-сх показывается вес початков кукурузы в пересчете на сухое зерно. Пересчет початков кукурузы в полной спелости на сухое зерно производится по фактическому выходу зерна из початков, определенному хлебоприемными пунктами путем обмола среднесуточных образцов, с учетом базисной влажности зерна в початках (нормативная влажность зерна в початках кукурузы принимается в размере 22%. На каждый процент повышенной влажности зерна в початках (свыше нормативной - 22%.) производится снижение веса зерна в размере одного процента). В связи с этим по зерну кукурузы, проданной хозяйством в початках, принимается зачетный вес зерна, определенный покупателем.

Початки кукурузы в полной спелости, оставленные в хозяйстве, переводятся в зерно по среднему проценту выхода зерна из початков проданной кукурузы. Этот средний процент устанавливается по данным реестров накладных на принятое зерно.

Средний процент выхода зерна початков исчисляется как отношение:

$$\frac{\text{зачетный вес зерна}}{\text{физический вес початков}} \times 100\%, (1)$$

где зачетный вес зерна равен фактическому весу зерна плюс или минус натуральная надбавка или скидка на степень влажности и засоренности, физический вес початков равен фактическому весу початков с учетом засоренности и влажности.

Пример. В хозяйстве по подсчету реестров накладных по проданной кукурузе, получены следующие данные:

Фактический (физический) вес початков, кг - 10000.

Зачетный (фактический) вес зерна, кг - 7296.

Фактический (физический) вес початков, оставленных в хозяйстве с влажностью 25%, кг - 1000.

В этом случае процент выхода зерна из початков с учетом надбавки и скидки на степень влажности и засоренности, согласно формуле 1, будет равен: $7296:10000*100 = 73\%$

На основании этого процента определяется физический вес зерна кукурузы, оставленной в хозяйстве, скидка на повышенную сверхнормативную влажность зерна в початках, устанавливается путем анализа в контрольно-семенной лаборатории.

Фактический % выхода зерна из проданных початков (без скидки на повышенную влажность) составляет, как указано выше, 73%. Влажность зерна в початках кукурузы, оставленной в хозяйстве, по данным контрольно-семенной лаборатории составляет 25%, то есть выше нормативной на 3 %. Количество початков в пересчете на сухое зерно производится следующим образом: в начале определяют физический выход зерна, для чего 1000 кг умножают на 73%, т.е. $1000*73:100 = 730$ кг (за вычетом стержней), затем из этого количества исключают 3% на повышенную влажность зерна в початках $730*3:100 = 22$ кг. Таким образом физический вес початков кукурузы, оставленных в хозяйстве в пересчете на сухое зерно будет равен - 708 кг (730-22).

Итого в хозяйстве будет получено кукурузы в пересчете на сухое зерно в размере - 8004 кг (7296+708).

Посевы сорго на зерно, солома которого используется на веники, включаются в группу зерновых культур.

В числе бобовых культур (на зерно) учитываются овощи бобовые сушеные, лушенины: горох, фасоль, чечевица, бобы кормовые, нут, чина, маш, вика и виковых смесей (с преобладанием вики) и другие бобовые культуры на зерно.

По картофелю учитывается весь сбор свежего картофеля - крупного и мелкого, а также картофель, полученный в результате перепашки и

Бұршақты дақылдар (дөнге арналғаны) қатарында асбұршақтың, үрме бұршақтың жиналған өнімінің көрсеткіштері жекелеп ескеріледі. "Өзге бұршақты дақылдарда" қойбұршақ, мал азықтық бұршақ, ноғатық, сары үрме бұршақ, жасымық, сиыржоңышқа мен сиыржоңышқа қоспасы (көпшілігі сиыржоңышқа) және дөнге арналған басқа да бұршақты дақылдар енгізіледі.

Картоп бойынша бүкіл жиналған жас картоптың ірісі де, майдасы да, сондай-ақ, негізгі жиын-терінен кейін картоп алқаптарынан жырту және тырмалаудың нәтижесінде алынған картоп та ескеріледі.

Картоп өнімі нақты (бастапқы кіріске алынған) салмағымен көрсетіледі.

Жалпы жиналған күнбағыс тұқымы бастапқы кіріске алынған салмағымен және жетілдірілгеннен кейінгі салмағымен көрсетіледі (4,5-бағанда). Басқа да майлы дақылдардың (қытай бұршақ, жаңғақтар (жержаңғақ), мақсары, рапс, қыша, шашақты зығыр, арыш, бедеқыша) барлық жиналған тұқымы жетілдірілгеннен кейінгі салмағымен көрсетіледі (5-баған).

Темекі өнімі (5-баған бойынша) есепке алынған салмағымен көрсетіледі, бұл орайда есепті жылдағы түсімнің барлық кіріске алынған өнімдері – сатылғаны да, сондай-ақ шаруашылықта қалдырылғаны да немесе жұмсалғаны да (есепке алынған салмағына қайта есептегенде) ескеріледі. Темекінің барлық сындырулары (негізгісі де, сондай-ақ қосымшасы да) ескерілуі тиіс.

Қант қызылшасы (фабрикалық) бойынша қант қызылшасының өнімді ұқсату үшін қант зауытына тапсыруға арналған егістігінен жиналғаны көрсетіледі. Қант қызылшасының (фабрикалық) өнімі бастапқы кіріске алынған салмағымен және жетілдірілгеннен кейінгі салмағымен көрсетіледі.

Қант қызылшасы жиналатын алқап және оның жиналған өнімі пайдаланына байланысты техникалық дақылдар бойынша қант қызылшасы (фабрикалық) ретінде, немесе тамыржемісті мал азықтары бойынша мал азығына арналған қант қызылшасы ретінде көрсетіледі.

Аналық қант қызылшасы жеке көрсетіледі: 3-бағанда – аналық қант қызылшасының түбірі қазып алынған алқап; 4- бағанда – қысқы сақтауға қойылатын қазылған түбір саны. Аналық қант қызылшасының өнімі жалпы жиналған қант қызылшасына (фабрикалық) енгізілмейді.

Қант қызылшасының тұқымдығы: 3-бағанда – отырғызылған қант қызылшасы кесілген және бастырылған алқап; 4-бағанда – бастырылған тұқым мөлшері көрсетіледі.

Баста мал азығына арналып егілген қант қызылшасын зауытқа тапсырған жағдайда, осы жиналған өнім және өнімінің осы бөлігін жинауға тиісті алқап есепте қант қызылшасы (фабрикалық) бойынша көрсетіледі.

"Мал азығы мен сабан" бөлімінде мал азықтық тамыржемістілер бойынша мал азықтық тамыржемістілердің (мал азықтық қызылшаның, тарнаның, шалқанның және басқалардың) және мал азығына арналған қант қызылшасының алқабы мен өнімі ескеріледі.

Сүттеніп-балауызданып піскенге дейінгі, сүттеніп-балауызданып және балауызданып піскен жүгерінің сабағы мен собығы сүрлемге және балауса азыққа (балауса көлемінің салмағы) пайдаланылғаны жалпы жиынтықпен көрсетіледі.

Жүгерінің сабағы мен собығының балауса көлемінің нақты жиналғанын оның салмағын өлшеу арқылы анықтайды. Жалпы көлемнен соның ішіндегі балауса өнімінің сүрлемге және көк мал азығы мен пішендемеге арналған мөлшерін көрсетеді. Малды жаю арқылы азықтандыратын жүгерінің өнімі есепте көрсетілмейді.

Сүрлемдік дақылдар бойынша барлық сүрлемдік дақылдардың (жүгерінен басқасы) алқабы және тек осы алқаптан алынған балауса азық түсімі көрсетіледі. Жабайы өсімдіктерден, капуста жапырағынан, картоп, азықтық тамыржемістілер, қант қызылшасы, т.с.с. сабағы мен пәлегінен, сондай-ақ табиғи шабындықтан орылған пішеннен сүрленген балаусаның көлемі бұл көрсеткішке енгізілмейді.

Біржылдық және көпжылдық шөптер (көпжылдық жабынды шөптер, жаздықтарды егу аяқталғанда сақталған, ағымдағы жылы егілген көпжылдық жабынсыз шөп егісі, өткен жылғы көпжылдық шөптер) бойынша 2 бағанда пішенге, тұқымға, балауса азыққа және жайылымға арналып жиналған алқап, соның ішінде жабынсыз көпжылдық шөптердің өткен жылы күзде егілгені, ал біржылдықтан – оны жинағаннан кейін жаздық дақылдар егілмеген балауса азыққа пайдаланған күздік егістерді көрсетеді.

Күздіктер балауса азыққа және сүрлемге пайдаланылған, содан кейін осы алқапқа көктемгі себу аяқталғанға дейін жаздық дақылдар (аралық егіс) себілген болса, онда осы күздіктердің алқабы және жиналған түсімі нақты пайдаланылуы бойынша – біржылдық балауса шөп және сүрлемде көрсетіледі.

Екпе шөптің, табиғи шабындық пен жайылымның, мәдени жайылым мен жақсартылған шабындықтың пішінін 3-бағанда есепке алғанда, кіріске алынған, соның ішінде қоғамдық мал азығына пайдаланған, жұмыскерлерге берілген, тапсырылған және сатылған, пішен ұнтағын өзірлеуге пайдаланған пішен жиналған алқап енгізіледі.

Екпе шөптің жиналған түсімі, балауса азыққа (соның ішінде витаминді шөп ұнтағы мен пішендеме өзірлеуге пайдаланғаны) шабылғаны, ал көпжылдық шөп бойынша – сүрлемге шабылғаны да, есепте балауса салмағымен көрсетіледі. Егер №4-аш нысаны бойынша есепте көрсетілген біржылдық және көпжылдық шөп егісі малды жаюға пайдаланған болса, онда №29-аш нысаны бойынша есепте тек мал жаюға пайдаланылған алқап жазылады; есепте малды жаю арқылы азықтандырылған екпе шөп балаусасының түсімі көрсетілмейді.

Сүрлемге пайдаланылған көпжылдық шөптер сүрлемдік (жүгерісіз) мал азықтық дақылдарда көрсетілмейді.

Егер ауыл шаруашылығы құралымында екінші және үшінші шабыс болса, онда 3-баған бойынша шөп алқабының нақты (табиғи) жиналғаны, яғни тек бірінші шабыстағы алқап қана көрсетіледі де, ал жиналған түсімде барлық шабыстан алынған өнім енгізіледі.

Бірінші шабыс пішенге, екіншісі – балауса азыққа пайдаланылған жағдайда, 3-бағанда нақты жиналған алқап екі рет, біріншісінде – пішенге,

боронования картофельных массивов после основной уборки.

Продукция картофеля показывается в физическом (первоначально оприходованном) весе.

Валовой сбор семян подсолнечника показывается в первоначально оприходованном весе и в весе после доработки (графы 4, 5). Валовой сбор семян других масличных культур (соя, орехи земляные (арахис), сафлор, рапс, горчица, лен-кудряш, рыжик, сурепица) показываются в весе после доработки (графа 5).

По табаку (по графе 5) продукция показывается в зачетном весе, при этом учитывается вся оприходованная продукция из урожая отчетного года – как проданная, так и оставшаяся или израсходованная в хозяйстве (в пересчете на зачетную массу). По табаку должны учитываться все ломки (как основные, так и дополнительные).

По сахарной свекле (фабричной) показывается сбор сахарной свеклы с посевов, предназначенных для сдачи продукции на сахарные заводы для переработки. Продукция сахарной свеклы (фабричной) показывается в первоначально оприходованном весе и в весе после доработки.

Площадь уборки сахарной свеклы и сбор ее, в зависимости от использования, показывается либо как сахарная свекла (фабричная) по техническим культурам, либо как сахарная свекла на корм по кормовым корнеплодам.

Отдельно показывается маточная сахарная свекла - в графе 3 - площадь, на которой выкопаны корни маточной свеклы; в графе 4 - количество выкопанных корней, заложённых на зимнее хранение. Продукция маточной сахарной свеклы в валовой сбор сахарной свеклы (фабричной) не включается.

Семенники сахарной свеклы - в графе 3 показывается площадь, с которой высадки сахарной свеклы срезаны и обмолочены; в графе 4 - количество намолоченных семян.

В случае сдачи на заводы сахарной свеклы с посевов, предназначавшихся ранее на корм скоту, сбор продукции и соответствующая этой части урожая площадь в отчете показывается по сахарной свекле (фабричной).

По "Соломе и кормам" по кормовым корнеплодам учитываются площадь и валовой сбор кормовых корнеплодов (кормовая свекла, брюква, турнепс и другие) и сахарная свекла на корм скоту).

По кукурузе в до молочно-восковой, молочно-восковой и восковой спелости стебли и початки на силос и зеленый корм (вес зеленой массы) показываются общим итогом.

Фактический сбор зеленой массы стеблей и початков кукурузы, устанавливается путем взвешивания этой массы. Из общего количества показывается в том числе продукция зеленой массы кукурузы на силос и на зеленый корм и сенаж. Урожай кукурузы, скормленной поутку выпаса, в отчете не отражается.

По силосным культурам показываются площади всех культур на силос (кроме кукурузы) и сбор урожая зеленой массы, полученной только с этой площади. Засилосованная масса дикорастущих растений, листьев капусты, ботвы: картофеля, кормовых корнеплодов, сахарной свеклы и т. д., а также трав с естественных сенокосов в этот показатель не включается.

По однолетним травам и многолетним травам (подпокровные многолетние травы, многолетние беспокровные травы посева текущего года, сохранившиеся к концу сева яровых многолетние травы посева прошлых лет) в графе 3 показывается убранная площадь, использованная на сено, семена, зеленый корм и выпас, включая по беспокровным многолетним травам посевы осени прошлого года, а по однолетним - посевам озимых, использованных на зеленый корм, на которых после их уборки не производились посевы яровых культур.

Посевы озимых, которые были использованы на зеленый корм и силос, а затем на этой площади до окончания весеннего сева были посеяны яровые культуры (промежуточные посевы) и урожаем, собранный с этих посевов, отражается по фактическому использованию - на зеленый корм по однолетним травам, на силос.

По учету сена сеяных трав, естественных сенокосов и пастбищ, культурных пастбищ и улучшенных сенокосов в отчет по графе 3 включается площадь, с которой оприходовано сено, включая сено, использованное на корм общественному скоту, выданное работникам, сданное и проданное, использованное на приготовление сеной муки.

Сбор урожая сеяных трав, скошенных на зеленый корм (включая зеленую массу, использованную на приготовление витаминно-травяной муки и сенажа), а по многолетним травам и скошенных на силос, показывается в отчете в весе зеленой массы. Если показанные в отчете по форме №4-сх посевы однолетних и многолетних трав использованы на корм скоту путем выпаса, то в отчете по форме №29-сх записывается только площадь, использованная на выпас; урожаем зеленой массы сеяных трав, скормленной скоту путем выпаса, в отчете не показывается.

Многолетние травы, использованные на силос, в отчете по „культурам кормовым на силос (без кукурузы)“ показываться не должны.

Если в сельхозформировании имели место вторые и третьи укосы, то в отчете по графе 3 показывается физическая убранная площадь трав, т. е. площадь на которой был произведен только первый укос, а в сбор урожая включается вся продукция, полученная от всех укосов.

В тех случаях, когда один укос был использован на сено, а другой - на зеленый корм, в отчете фактически убранная площадь в графе 3 должна быть показана два раза, один раз - как убранная на сено и второй раз - как убранная на зеленый корм.

Сумма убранных площадей однолетних и многолетних трав может не совпадать с посевной площадью этих трав за счет гибели посевов или двухкратного использования одних и тех же площадей.

Зеленая масса однолетних и многолетних трав, используемая для приготовления сенажа, витаминно-травяной муки, должна быть показана вместе с зеленой массой, собранной на подкормку скоту по соответствующим видам трав (однолетние и многолетние).

Так как на сенаж расходуется провяленная трава с влажностью 50-55%, она должна быть переведена на свежескошенную траву. Для перевода провяленной травы на свежескошенную необходимо пользоваться следующими примерными коэффициентами:

екіншісінде – балауса азыққа жиналған ретінде көрсетілуі тиіс.

Егістік шөбінің солуына немесе белгілі бір алқаптың екі рет пайдалануына байланысты біржылдық және көпжылдық шөптердің себілген алқабымен жиналған алқабы сәйкес келмеуі мүмкін.

Пішендеме, витаминді шөп ұнтағын әзірлеуге пайдаланылатын біржылдық және көпжылдық шөптердің балауса массасы шөптің тиісті түрлері бойынша (біржылдық және көпжылдық) малды азықтандыруға жиналған балауса массаммен қоса көрсетілуі тиіс.

Пішендемеге ылғалдығы 50-55% сорғытылған шөп жұмсалатындықтан, ол жаңа шайылған шөпке ауыстырылады. Сорғытылған шөпті жаңа шайылған шөпке ауыстыру үшін мынадай шартты коэффициенттерді қолдану қажет:

Егер пішендемеге жұмсалған сорғытылған шөптің % мынадай болса:	онда сорғытылған шөптің мөлшерін, мынадай ылғалдылықтағы шөпке қайта есептеген кезде, осы коэффициентке көбейту қажет:			
	67%	70%	75%	80%
50%	1,52	1,67	2,0	2,5
55%	1,36	1,5	1,8	2,25

Осындай аударудың негізсіз болуын жібермей, дұрыстығын қадағалап отыру қажет. Атап айтқанда, біржылдық және көпжылдық шөптер бойынша өткен жылдардағы, сондай-ақ ағымдағы жылғы құрғақ пішен түсімінің балауса шөптің орташа жиналғанына шаққандағы қатынасын есептеу қажет.

Ағымдағы жылдың қатынасының өткен жылдың қатынасынан елеулі айырмашылығы болған жағдайда, сорғытылған шөптің жаңадан шайылған шөпке аударылуының дұрыстығын мұқият тексеру қажет. Сүрлемге немесе балауса азық ретінде пайдаланған шөпті ешқандай ауыстырусыз табиғи салмағында көрсетеді.

Алынған шөп тұқымы ұқсатудан кейінгі салмақпен көрсетіледі (шаруашылықта тазартқаннан кейін, пайдаланылмайтын қалдықтардың және кепкенде азайған салмағын шығарып тастағанда).

3-баған бойынша табиғи шабындықтардың жиналған алқабына, өзінің және басқа аудандағы мемлекеттік жер қорынан және орман ұйымдарынан, сондай-ақ басқа шаруашылықтан уақытша пайдалануға бөлінген алқаптан шайылғаны да қоса көрсетіледі.

Жердің жағдайын ескере отырып, механикаланған шөп жинау мүмкін емес, шаруашылықтың, сондай-ақ мемлекеттік жер қорының және мемлекеттік орман қорының алқаптарында, дайындалған пішеннің бір бөлігін беру шартымен жергілікті тұрғындарға шөп оруға рұқсат етілген болса, қоймаға қабылданған пішенді ауыл шаруашылық ұйымдары "жергілікті тұрғындар дайындаған пішеннің шаруашылықта қабылданғаны" көрсеткішімен бөлек көрсетеді. Пішеннің бұл көлемі табиғи шабындықтарда көрсетілмейді.

Мәдени жайылымдар және жақсартылған (түбегейлі жақсартылған) шабындықтар бойынша пішенге және балауса азыққа, пішендеме, сүрлемге, шөп ұнтағына жиналған алқаппен осы алқаптан алынған өнім көрсетіледі.

Толық піскен жүгері сабағының жиналғаны бөлек көрсеткішпен көрсетіледі.

Көкөніс бойынша тек ашық топырақтан алынған көкөніс өнімдері (бастапқы кіріске алынған салмағымен) ескеріледі, соның ішінде есепте жаппай жиын-теріңге дейін және одан кейін ішінара жиналған өнімдер де көрсетіледі.

Негізгі көкөніс дақылдары – капуста, қияр, помидор, асханалық қызылша, асханалық сәбіз, екпе жуа, пияз көшеті, сарымсақ, балауса көкөніс (рауғаш, қымыздық, аскөк, жапырақты ақжелкен), асқабақ, кәді, баклажан, тәтті бұрыш өнімдерімен қоса өзге де барлық көкөніс өнімдері енгізіледі: өзге де тамыржөмісті көкөністер – балдырқек тамыры, шалқан, шалған, шомыр, ақжелкек, ақжелкен тамыры, ботташық, тарна; өзге де жуа тұқымдас көкөніс дақылдары – шалот-жуа, татар жуа, сеппе жуа, пияз сабағы; өзге де бұршақ тұқымдас көкөністер – асбұршақ, үрме бұршақ, жетілмеген бұршақ; өзге де көкөніс дақылдары – асұттыған, табақша асқабақ, қантты жүгері және басқа да дақылдар.

Асбұршақтың көкөністік сортының (жасыл асбұршақ) дөңдік алқабы, түсімі тұқымдық мақсатқа қалдырылған жағдайда, дөңдік дақылдар қатарында емес, көкөніс дақылдарының тұқымдық құрамында ескерілуі тиіс.

Асбұршақтың көкөністік сортының (жасыл асбұршақ) қалған егістігі бұршақ дақылдары (дөңге) тобында ескерілуі тиіс.

Өсірілген саңырауқұлақтар мен трюфельдер бойынша жиналған саңырауқұлақ өнімі бастапқы кіріске алынған салмағымен ескеріледі.

Ашық топырақтан жаңадан кесіп алынған гүлдер жеке жолда мың данамен көрсетіледі.

Екі жылдық көкөніс дақылдары аналықтарының және көкөніс дақылдары тұқымдықтарының алқабы және жалпы жиналғаны, көкөністің алқабына, әрі жалпы жиналымына енгізілмей, жеке көрсетіледі. Біржылдық көкөніс (қияр, помидор, т.б.) аналықтарына, бәр өнімі көкөніс тұқымын алу үшін пайдаланылатын алқап жатады. Біржылдық көкөністер тұқым алуға ішінара (іріктеп) пайдаланған жағдайда, олардың алқабы мен өнімі тиісті көкөніс дақылдарында көрсетіледі.

Азық-түліктік бақшаларда – қарбыз бен қауынның алқабы және жалпы жиналымы ескеріледі.

Азық-түліктік бақша дақылдарының тұқымдық алқабы мен өнімі көрсетіледі.

"Жеміс-жидектер, жаңғақтар (жемістер, жидектер, субтропикалық жидектер, жаңғақ-жидектер, жүзім)" III бөлімінің бағанында барлық жастағы оқшауланған бақтардың, жидектіктердің және жүзімдіктердің алқабы, ал 2-

Если % влажности провяленной травы, израсходованной на сенаж, составляет	То количество провяленной травы надо умножить на следующий коэффициент при пересчете на траву с влажностью:			
	67%	70%	75%	80%
50%	1.52	1.67	2.0	2.5
55%	1.36	1.5	1.8	2.25

Необходимо следить за правильностью этих переводов, не допуская необоснованных. В частности, по однолетним и многолетним травмам необходимо исчислить соотношение среднего сбора зеленой массы и урожайности сухого сена как за прошлые годы, так и за текущий год.

В том случае, когда соотношение в текущем году будет резко отличаться от соотношения за прошлые годы, необходимо тщательно проверить правильность перевода провяленной травы на свежескошенную. Трасса, израсходованная на силос или зеленую подкормку, показывается в физическом весе без какого-либо перевода.

Полученные семена трав показывают в весе после доработки (за вычетом неиспользуемых отходов и усушки при доработке в хозяйстве).

По естественным сенокосам в убранную площадь по графе 3 должна включаться также площадь, с которой производилось сенокосение на землях госземзапаса и лесных организаций своего и других районов, а также на отведенных на временное пользование землях других хозяйств.

Если разрешено населению с учетом местных условий, производить заготовку сена на участках, где невозможна механизированная сеноуборка, как на землях сельхозформирований, так и на землях госземзапаса и гослесфонда на условиях выдачи натуральной части заготовленного сена, то количество сданного сена на склады сельхозформирования показывается отдельным показателем „принято хозяйством сена, заготовленного населением“. Это количество сена по естественным сенокосам не показывается.

По культурным пастбищам и улучшенным (коренного улучшения) сенокосам показывается убранная площадь и продукция с этой площади, собранная на сено и зеленый корм, сенаж, силос, травяную муку.

Отдельным показателем показывается сбор стеблей кукурузы, убранной в полной спелости.

По хлопчатнику продукция (хлопок-сырец) показывается в зачетном весе после доработки (графа 5).

По овощам учитывается продукция овощей (в первоначально оприходованном весе) - только с открытого грунта, причем в отчете показывается также продукция и частичного сбора овощей до и после массовой уборки.

Наряду с продукцией основных овощных культур - капусты, огурцов, помидоров, свежескошенной столовой, моркови столовой, лука на репку, лука-севка, чеснока, зеленого горошка, зеленых овощей (ревень, щавель укроп, петрушка листовая), тыквы, кабачков, баклажанов, перца сладкого включаются также продукция всех прочих овощей: прочие корнеплоды овощные - сельдерей корневого, редька, редис, хрен, петрушка корневая, пастернак, брюква; прочие луковичные овощные культуры - лук-шалот, лук-батун, лук-порей, лук на перо; овощи бобовые нелущенные - горох, фасоль, горошек зеленый, другие овощные культуры - салат-латук, патиссоны, кукуруза сахарная и другие.

Площадь посева овощных сортов гороха (зеленого горошка) на семена, урожай с которого оставлен на семенные цели, должна учитываться не в числе зерновых культур, а в составе семенников овощных культур.

Остальные посевы овощных сортов гороха (зеленого горошка) должны учитываться в группе бобовых культур (на зерно).

Площадь и валовой сбор маточников двухлетних овощных культур и семенников овощных культур, не включаются в площади и валовой сбор овощей и показываются отдельно. К семенникам однолетних овощей (огурцы, помидоры и т.д.) относится площадь, урожай с которой полностью используется для получения семян овощей. При частичном (выборочном) использовании однолетних овощей на семена площадь и продукция их полностью показывается по соответствующей овощной культуре.

По грибам и трюфелям выращенным учитывается сбор грибной продукции в первоначально оприходованном весе.

Цветы, срезанные свежие открытого грунта показываются отдельной строкой, в тысячах штук.

Бахчи продовольственные - учитываются площади и валовой сбор арбузов и дынь.

Также показываются площади и продукция семенников продовольственных бахчевых культур.

В графе Раздела III „Фрукты, орехи (плоды, ягоды, субтропические, орехоплодные, виноград)" показывается площадь обособленных садов, ягодников и виноградников всех возрастов, а в графе 2 - в том числе площадь в плодоносящем возрасте, независимо от того, был ли фактически получен с этих насаждений в текущем году урожай или нет.

В графах 1 и 2 учитывается общая и плодоносящая площадь плодово-ягодных и виноградных насаждений, включая списанные (независимо от времени списания), но не раскорчеванные площади, в эти же графы должна быть включена физическая площадь изреженных (независимо от степени изреженности) обособленных участков садов. В графу 2 этого раздела должны быть включены и площади насаждений, с которых в отчетном году была получена продукция, но к моменту составления отчета эти площади были раскорчеваны.

При наличии в хозяйстве на одном и том же обособленном участке насаждений разных породных групп (например, семечковых и косточковых) общая площадь насаждений распределяется по породным группам (семечковым и косточковым) путем перевода числа деревьев каждой породы на принятую норму посадки корней данной породы на 1 гектар. Если исчисленная

бағанында – соның ішінде, ағымдағы жылы осы екпе ағаштардан түсім алынғанына немесе алынбағанына қарамастан, жеміс беретін жастағыларының алқабы көрсетіледі.

1 және 2-бағандарда жеміс-жидек және жүзім ағаштарының жалпы және жеміс беретін алқабы, соның ішінде есептен шығарылған (есептен шығарылған уағына қарамастан), бірақ томарлары қопарылмаған алқап ескеріледі, осы бағандарға бақтың оқшауланған учаскесінің сиреген (сиреу дәрежесіне қарамастан) табиғи алқабы да енгізілуі тиіс. Осы бөлімнің 2-бағанына есеп беру жылы өнім алынған, бірақ есеп беру кезіне дейін томарлары қопарылған алқап екпе ағаш алқабына енгізілуі тиіс.

Шаруашылықтың белгілі бір оқшауланған учаскесінде екпе ағаштың әртүрлі тұқымдық тобы болған жағдайда (мәселен, шекілдеуікті және дөнекті), сол тұқымның 1 гектарға отырғызылатын түбір санының қабылданған нормасына аудару арқылы, екпе ағаштардың жалпы көлемі тұқымдық топтар бойынша (шекілдеуікті және дөнекті) бөлінеді. Егерде, жеміс беретін екпе ағаштардың осындай жолмен есептелген екелеген тұқымдық топтарының көлемі оқшауланған учаскенің нақты жалпы көлеміне сәйкес келмесе, оның айырмашылығы екпе ағаш тұқымдық тобының есептелген көлеміне үйлесімді бөлінуі тиіс.

Бақтағы жеміс ағаштарының аралығында (қатар аралықтарында) отырғызылған жидек ағаштары болса (құлпынай, қарақат, қарлыған, т.с.с.), "Жидектік – барлығы" жолының 1 және 2-бағандары бойынша жидектіктердің жалпы көлемі көрсетіліп (оқшауланған көлеміне жеміс ағаштарының қатар аралықтарындағы жидек көлемін қоса), соның ішінен оқшауланған жидек көлемі көрсетіледі.

Жеміс ағаштарының қатар аралықтарындағы қарақат пен қарлығанның көлемін алқаптағы бұта санын 1 гектарға отырғызылатын орташа нормасына аудару арқылы анықтайды. Қатар аралықтардағы бүлдірген, құлпынай, таңқурай алқабының көлемін осы жидектердің нақты орналасқан көлемі (өлшеу арқылы) бойынша анықтайды.

Бақтың, жидектіктің, жүзімдіктің көлемі гектармен көрсетіледі.

3-бағанда екпелерден жалпы жиналғаны (жеміс беретін кезеңдегі екпе ағаштардан және пайдалануға берілмеген жас екпе ағаштардан), ал 4-бағанда – соның ішінен жеміс беретін жастағы екпе ағаштардан жиналғаны көрсетіледі. Жидектіктер бойынша жидектіктің оқшауланған көлемінен, сондай-ақ, қатар аралықтарға отырғызылғанынан жиналған жалпы түсім көрсетіледі.

3 және 4-бағандарда есеп беру кезеңінен кейін қосымша жиналатын өнімнің болжалды түсімі ескеріледі.

Жалпы жиналған өнім центнермен көрсетіледі.

Қара жемісті шетеннің алқабы мен жалпы жиналғаны жидектік дақылдар бойынша ескеріледі.

Жабайы жеміс ағаштары және олардан алынған өнім есепке енгізілмейді.

Өсірілген және өткізілген көшеттік заттар – шекілдеуік жемістердің көшеттері және сүйекті жемістердің көшеттері, жидекті дақылдардың көшеттері және жүзімнің көшеттері мың данамен көрсетіледі.

"Жабық топырақ" бөлімінде ағымдағы жылы алғашқы айналымда өнім алу үшін пайдаланылатын жылыжайлар, булыжайлар көрсетіледі.

Жылыжайлардың және пленка астындағы егістерді "Ашық топырақтағы көкөністер" жолы бойынша көрсету қажет.

Екінші және келесі айналымдар егісі (отырғызу) үшін пайдаланылатын жылыжайлар мен булыжайлар алқабы есепке енгізілмейді.

"Көкөністің барлық айналымнан жиналғаны" жолында жиналған көкөністер жабық алаң құрылысының түрлері бойынша жеке ескеріледі және "Көкөніс" бөлімінде бөлек жолда жабық топырақ құрылысының бәр түрінен көкөністің барлық жиналғаны көрсетіледі.

"Жаңа кесілген гүлдер" жолында жабық топырақтағылары бөлшекпен көрсетіледі: алымында – егіс көлемі, м², бөлімінде – жаңа кесілген гүл саны, мың дана.

Есеп беруде гүл көшеттері көрсетілмеуі тиіс.

"Минералдық және органикалық тыңайтқыштар енгізу" бөлімінде, тыңайтқыштардың енгізілген уақытына қарамастан, өткен жылы парға және сүдгерге, сондай-ақ ағымдағы жылы және өткен жылы күзде егіс алдында, себу кезінде және үстеме қорек түрінде ауыл шаруашылық дақылдары егісіне, сонымен қоса, көпжылдық екпе ағаштарға (бақ, жидектік, жүзімдік, тұт ағаштары), табиғи шабындықтар мен жайылымдарға ағымдағы жылдың өніміне енгізілген минералдық және органикалық тыңайтқыштар мөлшері көрсетіледі.

Алдағы жылдың өніміне ағымдағы жылы енгізілген тыңайтқыштар мөлшері есепке енгізілмейді. Есепте минералдық тыңайтқыштар мөлшері құрамындағы қоректік заттардың 100 пайызына аударып көрсетіледі.

Есепті толтыру алдында, табиғи салмағындағы тыңайтқыштар мөлшерін тыңайтқыштағы қоректік заттар мөлшеріне аударып есептеу қажет. Ол үшін қосалқы кесте жасалып, онда тыңайтқыштардың әрбір түрі бойынша атауы, табиғи салмағындағы мөлшері, құрамындағы қоректік заттар мөлшерінің пайызы және, табиғи салмағын қоректік заттар мөлшерінің пайызына көбейту және 100-ге бөлу арқылы, қоректік заттар мөлшерінің 100 пайызына аударып есептелген тыңайтқыш мөлшері жазылады. Мәселен, аммоний сульфатында 20% азот бар, осы тыңайтқыштың 77 тоннасы енгізілген, қоректік заттар мөлшерінің 100%-на аударып есептегенде:

$$77 \cdot 20 : 100 = 15 \text{ тонна болады.}$$

Қоректік заттар мөлшерінің пайызы туралы деректерді шаруашылық жеткізуші зауыттың, бөлімшелердің, баздың, қоймалардың жөнелтпе құжаттарынан – төлем талаптары мен сертификаттары шоттарынан алады.

Тыңайтқыштардың табиғи салмағы қосарлы есептелмеу үшін, күрделі тыңайтқыштар бойынша (мәселен, нитрофоска) тыңайтқыштардың табиғи салмағының мөлшерін тек азот тыңайтқышымен, ал қоректік заттарды – азотпен, фосформен, т.б. көрсетеді. Осыдан кейін тыңайтқыштың әрбір түрі жиынтықталып, қорытынды деректер есептің тиісті жолдары мен бағандарына енгізіледі.

Төменде, құрамындағы қоректік заттар пайызының шамасы

таким путем площадь под отдельными группами плодовых насаждений не совпадает с фактической площадью обособленного участка, разница должна быть распределена пропорционально исчисленным площадям под насаждениями породных групп.

При наличии в садах между плодовыми деревьями (в междурядьях) посадок ягодных насаждений (клубники, смородины, крыжовника и т.д.) в графах 1 и 2 показывается „Ягодные - всего” - общая площадь ягодников (обособленная площадь плюс площадь ягодников в междурядьях плодовых насаждений), отдельной строкой показывается в том числе обособленная площадь ягодников.

Площадь под смородиной и крыжовником в междурядьях плодовых насаждений определяется путем перевода кустов на площадь по средней норме посадки на 1 гектар. Размер площади под земляникой, клубникой и малиной в междурядьях определяется по фактически занятой площади этими ягодами (путем обмера).

Площадь садов, ягодников и виноградников показывается в гектарах.

В графе 3 показывается общий сбор (с насаждений в плодоносящем возрасте и с молодых насаждений, не сданных в эксплуатацию), а в графе 4 - в том числе сбор с насаждений, достигших плодоносящего возраста. По ягодникам показывается общий сбор урожая, как с обособленной площади ягодников, так и сбор с междурядных посадок.

В графах 3 и 4 ожидаемый дополнительный сбор продукции, которая будет получена после отчетного срока.

Валовой сбор показывается в центнерах.

Площадь и валовой сбор черноплодной рябины учитывается по ягодным культурам.

Дикорастущие плодовые деревья и полученная с них продукция в отчет не включается.

Выращенный и реализованный посадочный материал - саженцы плодовые семечковые и саженцы плодовые косточковые, саженцы ягодных культур и саженцы винограда показываются в тысячах штук.

В разделе „Защищенный грунт” показывается используемая площадь теплиц, парников для получения урожая текущего года с первого оборота.

Посевы утепленного грунта и под пленкой необходимо показывать по строке "Овощи открытого грунта".

Площадь теплиц и парников, использованная для посева (посадки) под второй и последующие обороты, в отчет не включаются.

По строке „Собрано овощей со всех оборотов” учитывается сбор овощей отдельно по видам сооружений защищенного грунта и по отдельной строке в разделе „Овощи” - весь сбор овощей во всех видах сооружений защищенного грунта.

По строке „Цветы, срезанные свежие” закрытого грунта показываются по двум показателям: площадь посева в м², количество цветов, срезанных свежих в тысячах штук.

Цветочная рассада в отчете показываться не должна.

В отчете показываются сельскохозяйственные культуры, согласно кодов СКПСХ.

В разделе "Внесение минеральных и органических удобрений" показывается количество минеральных и органических удобрений, внесенных под урожай текущего года, независимо от времени внесения удобрений - под пары и зябь в прошлом году, а также перед посевом, во время сева и в виде подкормок в текущем году и осенью прошлого года, под посевы сельскохозяйственных культур, а также под многолетние насаждения (сады, ягодники, виноградники, шелковицу), естественные сенокосы и пастбища.

Количество удобрений, внесенных в текущем году под урожай будущего года, в отчет не включается. В отчете показывается количество минеральных удобрений только в пересчете на 100% содержание питательных веществ.

Прежде чем заполнить отчет, количество удобрений в физическом весе необходимо пересчитать в количество удобрений в питательном веществе. Для этого составляется вспомогательная таблица, где по каждому виду удобрений выписывается название, количество в физическом весе, процент содержания питательного вещества и количество удобрения в пересчете на 100% содержание питательного вещества, которое исчисляется путем умножения физического веса на процент содержания питательного вещества и деления на 100. Например, в сульфате аммония содержится 20% азота, внесено этого удобрения 77 тонн, в пересчете на 100% содержание питательного вещества это составит:

$$77 \cdot 20 : 100 = 15 \text{ тонн}$$

Данные о проценте содержания питательного вещества берутся хозяйством из сопроводительных документов заводов-поставщиков, отделений, баз, складов - из счетов, платежных требований и сертификатов.

Чтобы не допустить двойного счета удобрений в физическом весе, по сложным удобрениям (например, нитрофоска) количество удобрений в физическом весе указывают только по азотным удобрениям, а в питательном - по азотным, фосфорным и другим. Затем количество по каждому виду удобрений суммируется, итоговые данные заносятся в отчет по соответствующим строкам и графам.

Ниже приводится перечень наиболее часто встречающихся минеральных удобрений с указанием примерного процента содержания питательного вещества. Питательные вещества в таблице сокращенно обозначены: по азотным удобрениям - буквой N, фосфорным - P 2 O 2 и калийным - K 2 O.

1. Азотные удобрения	Примерное содержание N (в %)
Аммиачная селитра	не менее 34
Сульфат аммония	20, 8-21
Мочевина (карбамид)	46
Натриевая селитра	15-17
Кальциевая селитра не менее	17
Калиевая селитра	N-14, калия-38
Аммиачная вода	16-20,5
Сульфат аммония натрия	не менее 17,5
Безводный аммиак	82
2. Фосфорные удобрения	Примерное содержание P ₂ O ₂ (в %)

көрсетілген, неғұрлым жиі кездесетін минералдық тыңайтқыштардың тізбесі көрсетілген. Кестеде қоректік заттар: азотты тыңайтқыш – N, фосфорлы тыңайтқыш – P₂O₅ және калийлы тыңайтқыш – K₂O әріптерімен қысқартып берілген.

1. Азотты тыңайтқыштар	N шамамен мөлшері (%)
Аммиак селитрасы	ең кемі 34
Аммоний сульфаты	20, 8-21
Мочевина (карбамид)	46
Натрий селитрасы	15-17
Кальций селитрасы ең кемі	ең кемі 17
Калий селитрасы	N-14, калия-38
Аммиакты су	16-20,5
Натрий аммоний сульфаты	ең кемі 17,5
Сусыз аммиак	82
2. Фосфорлы тыңайтқыштар	P ₂ O ₅ мөлшері шамамен (%)
Қарапайым суперфосфат	ең кемі 19,5
(ұнтақ түріндегі)	
Түйіршікті суперфосфат	20
Қос суперфосфат	45-50
Фосфатты қож	10
Фторсыздандырылған фосфат	30-50
Аммонификатталған суперфосфат	15
Фосфоритті ұнтақ	19-25
3. Калийлі тыңайтқыштар	K ₂ O шамамен мөлшері (%)
Хлорлы калий	52-62
Калийлі тұз	ең кемі 40
Каинит	10
Хлорлы калий электролит	32-45
Калий сульфаты	45-50
Калимагнезия	MgO-9;28
Калий- магний концентрат	MgO-9;18,5
4. Күрделі тыңайтқыштар	Шамамен мөлшері (%)
Аммофос	N-11; P O -46-50
Нитрофос	N-22-24; P O -14-22
Нитрофоска	N-11; P ₂ O ₂ -10-11; K ₂ O-11-12
Нитроаммофос	N-16-25; P ₂ O ₂ -20-24
Нитроаммофоска	N-13-17; P ₂ O ₂ -17-19; K ₂ O -17-19
Күрделі-аралас түйіршікті тыңайтқыш	N-10; P ₂ O ₂ -10; K ₂ O -10
Фосфорлы-калийлі нығыздалған тыңайтқыш	P ₂ O ₂ -14; K ₂ O -14
Сұйық жиынтық тыңайтқыш	(ЖКУ) N-10; P ₂ O ₂ - 34
Растворин (әртүрлі маркасы)	

Есепте әртүрлі тыңайтқышты міндетті түрде тиісті тобына (азотты, фосфорлы немесе калийлі) жазады. Егер шаруашылықта осы тізімде аталмаған басқа да тыңайтқыштар қолданылса, онда олар тыңайтқыштардың тиісті тобына (азотты, фосфорлы немесе калийлі) жазылады.

"Қоректік заттарды 100%-бен қайта есептелген минералдық тыңайтқыштарды енгізу (центнермен)" 1,2,3,4-бағандарында ағымдағы жылдың өніміне негізгі тыңайтқыш, сондай-ақ үстеме қорек ретінде енгізілетін минералдық тыңайтқыштардың мөлшері көрсетіледі.

"Органикалық тыңайтқыштарды енгізу, тоннамен" 5-бағанында өткен жылы пармен сүдігер топырағына, сондай-ақ есеп беру жылында көктемде ағымдағы жылдың өніміне танаптарды баптау кезінде, көпжылғы екпе ағаштарға, табиғи шабындықтар мен жайылымдарға, жабық алаңға енгізілген органикалық тыңайтқыштардың жалпы мөлшері көрсетіледі.

Ағымдағы жылы алдағы жылдың өніміне енгізілген органикалық тыңайтқыштар бұл көрсеткішке енгізілмейді.

6 және 7-бағандарда минералдық және органикалық тыңайтқыштармен нақтылы тыңайтылған алқап көрсетіледі.

Тыңайтылған алқап жалпы жиынтығы бойынша да, сондай-ақ әрбір дақыл бойынша да жалпы егіс көлемінен аспауы тиіс.

Нақты тыңайтылған алқапты анықтау үшін, белгілі бір учаскедегі дақылдардың жалпы егіс көлемінен ағымдағы жылдың өніміне тыңайтқыш тіптен енгізілмеген алқап көлемін шегереді.

Мысал: Шаруашылықта 25 га картоп егісі бар. Ағымдағы жылдың өніміне өткен жылы күзде, ағымдағы жылы көктем мен жазда минералдық тыңайтқыштар былайша енгізілген: 18 га алқапқа тыңайтқыш екі рет, 5 га алқапқа – 1 рет енгізілген, ал қалған 2 га алқапқа минералдық тыңайтқыштар мүлде енгізілмеген. Мұндай жағдайда 6-бағанның тек 23 га (25-2) жазылады.

Есепте тыңайтылған алқап тұтас гектармен көрсетіледі.

Дақылдар бойынша тыңайтқыштар мөлшері олар енгізілген тыңайтылған алқапқа сәйкес келуі тиіс.

Мәселен, шаруашылық көктемде 300 га қант қызылшасын (фабрикалық) және 50 га мал азығына арналған қант қызылшасын екен. Осыған сәйкес бухгалтерлік есеп кітабында осы алқапқа жыл ішінде енгізілген минералдық тыңайтқыштар мөлшері көрсетілген; мәселен, қант қызылшасына (фабрикалық) ағымдағы жылдың өнімі үшін өткен жылы күзде сүдігерге және ағымдағы жылы 1800 ц, ал мал азығына арналған қант қызылшасына – 250 ц минералдық тыңайтқыш енгізілген. Тыңайтқыш қант қызылшасының (фабрикалық) барлық алқабына (300 га), ал мал азығына арналған қант қызылшасының 40 га алқабына енгізілген (ағымдағы жылы өнім беретін 10 га алқапқа тыңайтқыш мүлде енгізілмеген), бірақ күзде шаруашылық барлық қант қызылшасын фабрикалық ретінде жинаған. Мұндай жағдайда 6 бағанында 25 жолында 340 га (350-10) көрсетіледі. Осы алқаптарға сәйкес, 1 бағанда минералдық тыңайтқыштар мөлшері де көрсетіледі (1800+250 = 2050 ц).

Таза пар алқабына (жасыл пар мен ықтырма парды, сондай-ақ қара парды қоса алғанда) ағымдағы жылы күздік дақылдар, сондай-ақ, келесі

Суперфосфат простой(порошковидный)	не менее 19,5
Суперфосфат гранулированный	20
Двойной суперфосфат	45-50
Шлак фосфатный не менее	10
Фосфат обесфторенный	30-50
Аммонизированный суперфосфат	15
Фосфоритная мука	19-25
3. Калийные удобрения	Примерное содержание K ₂ O (в %)
Хлористый калий	52-62
Калийные соли не менее	40
Каинит	10
Калий хлористый электролит	32-45
Сульфат калия	45-50
Калимагнезия	MgO-9;28
Калийно- магнийевый концентрат	MgO-9;18,5
4. Сложные удобрения	Примерное содержание (в %)
Аммофос	N-11; P O -46-50
Нитрофос	N-22-24; P O -14-22
Нитрофоска	N-11; P ₂ O ₂ -10-11; K ₂ O-11-12
Нитроаммофос	N-16-25; P ₂ O ₂ -20-24
Нитроаммофоска	N-13-17; P ₂ O ₂ -17-19; K ₂ O -17-19
Удобрение сложно-смешанное гранулированное	N-10; P ₂ O ₂ -10; K ₂ O -10
Удобрение фосфорно-калийное пресованное	P ₂ O ₂ -14; K ₂ O -14
Жидкие комплексные удобрения (ЖКУ) N-10; P ₂ O ₂ - 34	
Растворин (различные марки)	

Каждое удобрение в отчете записывается обязательно по соответствующей группе - азотные, фосфорные или калийные. Если в хозяйстве применяются и другие минеральные удобрения, не поименованные в этом списке, то они также вписываются в соответствующую группу удобрений: азотные, фосфорные или калийные.

В графах 1,2,3,4 "Внесение минеральных удобрений в пересчете на 100% питательных веществ, центнеров" показывается количество минеральных удобрений, внесенных под урожай текущего года, как основное удобрение, так и в виде подкормки.

В графе 5 "Внесение органических удобрений, тонн" показывается общее количество органических удобрений (навоза, различных компостов, органоминеральных смесей, птичьего помета и др.), внесенных в почву в прошлом году, под пары и зябь, так и в отчетном году при весенней обработке полей под урожай текущего года, под многолетние насаждения, естественные сенокосы и пастбища, в защищенном грунте.

Органические удобрения, внесенные в текущем году под урожай будущего года, в этот показатель не включаются.

В графах 6 и 7 показывается фактически удобренная площадь минеральными и органическими удобрениями.

Удобренная площадь как по общему итогу, так и по каждой культуре не должна превышать общую посевную площадь.

Фактически удобренная площадь получается путем вычитания из общей посевной площади той или иной культуры тех участков, на которые вовсе не вносились удобрения под урожай текущего года.

Пример: В хозяйстве имеется 25 га картофеля. Под урожай текущего года минеральные удобрения вносились осенью прошлого года, весной и летом текущего года следующим образом: на площади 18 га удобрения вносились дважды, на площади 5 га - 1 раз, а на остальных 2 га минеральные удобрения вовсе не вносились. В этом случае в графе 6 записывается только 23 га (25-2).

Удобренные площади в отчете показываются в целых гектарах.

Количество удобрений по культурам должно соответствовать удобренным площадям, на которые они вносились.

Например, в хозяйстве весной было посеяно 300 га сахарной свеклы (фабричной) и 50 га сахарной свеклы на корм скоту. В соответствии с этим в книгах бухгалтерского учета показывалось в течении года количество внесенных на эту площадь минеральных удобрений; положим, под сахарную свеклу (фабричную) было внесено под урожай текущего года осенью прошлого года под зябь и в текущем году 1800 ц. минеральных удобрений, а под сахарную свеклу на корм скоту - 250 ц. Удобрения под сахарную свеклу (фабричную) вносились на всей площади (300 га), а под сахарную свеклу на корм скоту на площади 40 га (на 10 га под урожай текущего года удобрения ни разу не вносились), но осенью хозяйство убрало всю сахарную свеклу как фабричную. В этом случае в графе 6 показывается 340 га (350-10). Соответственно этим площадям в графе 1 показывается и количество минеральных удобрений (1800+250=2050 ц).

Справочно показываются площадь чистых паров и вспахано зяби. В площадь чистых паров (включая сидеральные и кулисные, а также черные пары) включаются площади только чистых паров, предназначенных под посев озимых культур осенью текущего года, а также под посев яровых культур в будущем году.

В площадь чистых паров включаются: черные пары, т.е. чистые пары, поднятые осенью прошлого года под посевы озимых культур текущего года; кулисные чистые пары, на которых произведен посев высокоствольных культур с целью задержания зимой снега на полях и борьбы с эрозией почв; сидеральные пары, на которых произведен посев бобовых культур на зеленое удобрение; ранние пары, т.е. чистые пары, обработка которых начинается весной в год парования. Не включаются в площадь чистых паров: занятые пары (кроме сидеральных); перепашка паров; черные пары, поднятые осенью прошлого года, но фактически использованные под посев яровых культур текущего года.

В площадь чистых паров не должны включаться площади, вспаханные на вновь осваиваемых в текущем году залежных землях.

По показателю „Вспахано зяби“ включается площадь, обработанная по различным технологиям основной обработки почвы (вспашка, дискование, тяжелыми дисковыми боронами, безотвальная и плоскорезная обработка,

<p>жылы жаздық дақылдар себуге арналған тек таза пар алқабы енгізіледі.</p> <p>Осы жолға енгізілетіні: қара парлар, яғни ағымдағы жылдың күздік егісіне өткен жылы күзде жыртылған таза парлар; қыста алқапта қар тоқтату және топырақ эрозиясын болдырмау мақсатында ұзын сабақты дақыл егілген ықтырмалы таза парлар; көк тыңайтқыш үшін бұршақты дақыл егілген жасыл парлар; ерте парлар, яғни өңделуі пар дайындау жылы көктемде басталатын таза парлар.</p> <p>Осы жолға енгізілмейтіні: егілген парлар (жасыл пардан өзгесі); парды қайта жырту; өткен жылы күзде жыртылған, бірақ, іс жүзінде ағымдағы жылы жаздық дақылдар егісіне пайдаланылған қара парлар.</p> <p>Таза пар алқабына ағымдағы жылы жаңадан игерілген тыңайған жерлердің жыртылған алқабы енгізілмеуі тиіс.</p> <p>"Сүдігер алқабы" жолына күзде өнімді жинағаннан кейін топырақты негізгі өңдеудің (жырту, ауыр дискілі тырмалармен тырмалау, топырақты сыдыра және қопсыта жырту, терең қопсыту) әртүрлі технологиялары бойынша өңделген және алдағы жылы көктемде ауыл шаруашылық дақылдарын егуге арналған алқап енгізіледі.</p> <p>Сүдігерге әзірленіп, қысқа қарсы жаздық дақыл егілген алқап, сүдігердің жалпы өңделген алқабынан алынып тасталмайды.</p> <p>Қалған түйнектерді жинау мақсатында картоп егісін қайта жырту сүдігер алқабына енгізіледі.</p> <p>Сүдігер алқабына енгізілмейтіні:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ағымдағы жылы қайта жыртылған тыңайған жер алқабы; ▪ ағымдағы жылы көктемде және жазда игеріліп, келесі жылдың жаздық дақылдары егісіне қалдырылған парлар; ▪ алдағы жылдың өнімі үшін күзде игерілген қара парлар; ▪ сыдыра жыртылған аңыз, егер осы алқапта топырақтың келесі негізгі өңдеуі жүргізілмесе; ▪ қызылша қазғышпен және қызылша комбайнымен жинағаннан кейін қант қызылшасы егістігінің алқабы. <p>Шаруашылық жүргізу нысанына қарамастан барлық ауыл шаруашылығы құралымдарының басшылары бүкіл нақты жиналған өнімнің дер кезінде, әрі толық кіріске алынуын қамтамасыз етуі және нақтыланған егіс алқаптары, жиналатын алқаптар және ауыл шаруашылығы дақылдарынан жиналған өнімдер туралы сенімді деректерді хабарлауы тиіс.</p>	<p>фрезерование) осенью после сбора урожая и предназначенная для посева сельскохозяйственных культур весной будущего года.</p> <p>Площадь, подготовленная на зябь, на которой произведен подзимний посев яровых культур, из общей обработанной площади на зябь не исключается.</p> <p>Перепахка картофельного поля с целью подборки оставшихся клубней включается в площадь зяби.</p> <p>Не включаются в площадь зяби:</p> <ul style="list-style-type: none"> • площадь вновь распаханная в текущем году залежных земель; • пары, поднятые весной и летом текущего года, оставленные под посев яровых культур в будущем году; • черные пары, поднятые осенью под урожай будущих лет; • взлущенная стерня, если на этой площади не произведена последующая основная обработка почвы; • площади посевов сахарной свеклы после уборки свеклоподъемниками и свеклокомбайнами. <p>Руководители всех сельхозформирований независимо от форм хозяйствования должны обеспечить своевременное и полное оприходование всего фактического сбора урожая и представить достоверные данные об уточненных посевных площадях, убранных площадях и сборе урожая сельскохозяйственных культур.</p>
--	---